



MFoF:s tillsynsrapport 2019

Barnens Vänner

Sammanfattning

har auktorisation att förmedla internationella adoptioner i Sverige enligt 6 § lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA). I MFoF:s uppdrag ingår att utöva tillsyn över de auktoriserade adoptionsförmedlingarna. Denna tillsynsrapport är resultatet av den årliga tillsyn som myndigheten genomfört under september 2019 och är ett led i att se till att kraven för den beviljade auktorisationen uppfyllts.

Det har inte framkommit något som ger anledning att anta att organisationen inte längre uppfyller förutsättningarna för auktorisation enligt LIA.

Följande iakttagelser nämns särskilt i rapporten:

- Barnens Vänner har vidtagit åtgärder i syfte att strukturera arbetet med utlämnande av handlingar, vilket är positivt. MFoF vill dock påminna om skyldigheten att överlämna frågan om sekretessprövning till MFoF för det fall att handlingar inte lämnas ut.
- MFoF ser positivt på organisationens pågående digitaliseringsarbete och uppmuntrar ett fortsatt arbete med detta. Det finns dock anledning att se över säkerheten i arkivrummet, i syfte att säkerställa att akter som ännu inte digitaliserats inte förstörs eller att obehöriga kan få tillträde till de arkiverade handlingarna.
- Barnens Vänner försöker förebygga negativa konsekvenser av en kort inväntningsperiod genom att verka för en bra förberedelse av såväl barnet som de blivande adoptivföräldrarna, vilket är ett arbete som MFoF uppmuntrar till även i fortsättningen.



MFoF:s tillsynsarbete

I tillsynsrapporten redovisas uppföljning av frågor som tidigare aktualiserats men som fortfarande är aktuella tillsammans med uppgifter som framkommit vid det tillsynsbesök som gjorts under året. Om det vid besöket skulle ha framkommit någon brist kommer denna, tillsammans med eventuellt förslag på åtgärd, att redovisas i rapporten.

Av tillsynsplanen framgår vad MFoF tittar särskilt på i tillsynen och vilka dokument som granskas närmare. Av planen framgår också vilka ursprungsländer som ägnats särskild uppmärksamhet från MFoF:s sida (jfr tillsynsplan dnr 1.1.3:671/19). MFoF genomför sin tillsyn bland annat via löpande kontakter med organisationerna, tillsynsbesök, samt vid möten och utbildningsdagar om specifika frågor. Myndigheten gör också tillsynsresor till utvalda ursprungsländer som organisationerna samarbetar med samt följer upp situationen i ursprungsländerna genom kontakter med andra centralmyndigheter. Särskilda tillsynsrapporter publiceras för respektive land i samband med tillsynsresor. MFoF har under 2019 genomfört en tillsynsresa till Indien (se rapport dnr 3.3.7:1183/19 nr 38).

Under 2019 har samtliga adoptionsorganisationer ansökt om auktorisation för de länder de avser förmedla adoptioner från. Eftersom frågor kopplade till de respektive länderna kommer tas upp och granskas i och med auktorisationsförfarandet kommer denna rapport inte beröra landspecifika frågor.

Bakgrund

De internationella adoptionerna minskar över hela världen samtidigt som de nationella adoptionerna i ursprungsländerna ökar. Under 2019 har Barnens Vänner förmedlat 22 adoptioner, att jämföra med 14 året innan. Organisationen har budgeterat för en prognos på 25-30 genomförda adoptioner. Barnens Vänner uppger att man beräknar kunna förmedla 25-30 adoptioner under kommande år. Organisationen har således en positiv utveckling. Enligt Barnens Vänner beror skillnaden i antalet adoptioner mellan år 2018 och 2019 på att ett antal adoptioner från 2018 påverkats av långa handläggningstider i Taiwan och slutförts först under 2019.

Adoptionsorganisationens ekonomi

Enligt LIA får en adoptionsorganisation inte vara vinstdrivande. Vidare gäller att annan verksamhet som adoptionsorganisationerna bedriver, exempelvis biståndsverksamhet, inte får äventyra förtroendet för adoptionsförmedlingsverksamheten. Det innebär att annan verksamhet måste hållas ekonomiskt skild från adoptionsverksamheten och redovisas separat. Enligt LIA måste en adoptionsorganisation också ha ekonomiska medel för avveckling av sin verksamhet. För att kunna bedriva en förmedlingsverksamhet, där plötsliga förändringar i utlandet kan få stor påverkan på förmedlingsverksamheten, har adoptionsorganisationerna också fonder, bland annat



för att täcka oförutsedda kostnader i utlandet och för att kunna göra utvecklingssatsningar i nya samarbetsländer.

Adoptionsorganisationernas förmedlingsverksamhet finansieras främst av adoptionsavgifter men också av statsbidrag som fördelas av MFoF. Eftersom adoptionsverksamheten i huvudsak är avgiftsfinansierad innebär en nedgång i antalet förmedlade adoptioner att intäkterna minskar, samtidigt som kostnader inte nödvändigtvis minskar i samma grad. Om adoptionerna blir färre delas kostnaderna på färre adoptionssökande.

Barnens Vänner uppger att organisationen är anpassad till de rådande förhållandena. Personalstyrkan uppgår till fyra anställda. Organisationen beräknar att antalet anställda kan hållas oförändrat, liksom övriga delar av verksamheten, förutsatt att antalet adoptioner ligger omkring 2019 års nivå.

MFoF har granskat årsredovisningen och de ekonomiska rapporterna och inte funnit något att anmärka på.

Redovisning av adoptionsavgifter och kostnader

MFoF strävar efter större enhetlighet och ökad transparens när det gäller adoptionsorganisationernas redovisning av adoptionsavgifter och kostnader, både i Sverige och i utlandet. Det ska tydligt framgå hur avgifterna används av den utländska adoptionskontakten för att MFoF ska kunna göra en bedömning av kostnaderna i utlandet.

MFoF ser att Barnens Vänner har arbetat med att redovisa avgifter och kostnader i Sverige och i utlandet på ett tydligare sätt än tidigare men att det fortfarande finns utrymme för förbättring. MFoF kommer att fortsätta arbetet med ökad transparens och tydlighet i dialog med Barnens Vänner.

Uppföljning av särskilda iakttagelser från förra årets rapport

Dokumentation, arkivering och utlämnande av handlingar

I förra årets rapport har MFoF särskilt tagit upp frågan om dokumentation och utlämnande av handlingar. Vid årets tillsynsbesök har framkommit att Barnens Vänner har vidtagit förbättrande åtgärder på området. Det finns ingen nedskrivna rutin men väl ett inarbetat tillvägagångssätt.

Barnens Vänner uppger att organisationen möter efterfrågan från adopterade som vill få kopia av sina akter hos organisationen. När begäran om handlingar kommer in ställs vissa frågor, om exempelvis adoptivföräldrarnas namn, så att akten kan återfinnas. Handlingarna skickas därefter som rekommenderad post till den enskilde.

Organisationen upplever inte några problem att avgöra vilka handlingar som ska lämnas ut till den enskilde. I situationer när det finns handlingar som inte lämnas ut för



Barnens Vänner samtal med den som begärt ut handlingarna. Denne har då regelmässigt varit nöjd med de handlingar som Barnens Vänner bedömt ska lämnas ut. Skulle det uppstå en situation då Barnens Vänner inte lämnar ut handlingar som den enskilde begärt ska lämnas ut, kommer de att överlämna ärendet till MFoF för prövning. Barnens Vänner upplever inte att handläggningstiden för utlämnande är tidskrävande.

MFoF har i förra årets rapport föreslagit att en förteckning över upprättade handlingar (registerblad) kan underlätta för de adopterade såväl som för organisationen att få kontroll över vilka handlingar som finns och vilka som lämnats ut. Detta kan vara ett bra steg för att öka transparens och tillit. MFoF vill återigen föreslå att organisationen i ett registerblad löpande antecknar vilka dokument som tillförts akten, inklusive anteckningar om när en begäran om kopia av akt kommit in. Det bör då av registerbladet även framgå när anteckningen gjorts och av vem. Vid en begäran om kopia av akt skulle registerbladet kunna bifogas som kopia så den som begärt ut handlingarna kan se vilka dokument som finns i akten och vilka som har, eller inte har, lämnats ut. För det fall att det inte redan görs anser MFoF även att det vore lämpligt att Barnens Vänner, i samband med att kopior av handlingar lämnas ut, informerar den enskilde om vilka handlingar som i förekommande fall inte lämnats ut och att ärendet med anledning av detta överlämnats till MFoF för prövning av sekretessfrågan.

Barnens Vänner har ett pågående digitaliseringsarbete. Fram till 1999 så har alla handlingar skannats och förvaras på externa minnesdiskar, och även på cd-skivor i bankfack. Pappersarkivering från denna tidsperiod finns hos Riksarkivet. Akter från senare period förvaras i ett arkiv inom skalskyddet på kansliet. Arkivet är lokalmässigt så pass avskilt att personer utan behörighet inte kan komma åt akterna. Arkivrummet är dock inte brandklassat och saknar tydlig avgränsningsmöjlighet.

Sammanfattningsvis ser MFoF positivt på de åtgärder Barnens Vänner vidtagit i syfte att strukturera arbetet med utlämnande av handlingar. MFoF ser också mycket positivt på organisationens pågående digitaliseringsarbete och uppmuntrar ett fortsatt arbete med detta. Myndigheten uppmanar dock Barnens Vänner att se över säkerheten i arkivrummet, i syfte att säkerställa att akter inte förstörs eller att obehöriga kan få tillträde till de arkiverade handlingarna.

Invänjningstid

Barnens Vänner uppger att man arbetar kontinuerligt med samarbetspartners i ursprungsländerna om vikten av en invänjningsperiod i landet då barnet och adoptivföräldrarna successivt får lära känna varandra. Invänjningstiden upplevs inte som ett problem i något av de nu aktuella länderna.

Barnens Vänner försöker genom att förbereda de blivande adoptivföräldrarna såväl som barnen i den mån det är möjligt underlätta den kommande invänjningsperioden och anknytningen. Barnens Vänner anser vidare att detta är ett kontinuerligt arbete, något även MFoF bedömer vara angeläget. Att Barnens Vänner försöker förebygga negativa konsekvenser av en kort invänjningsperiod genom att verka för en bra



förberedelse av såväl barnet som de blivande adoptivföräldrarna är enligt MFoF positivt.

Antikorruptionsarbete

I 2018 års tillsynsrapport uppmärksammade granskade MFoF de antikorruptionspolicys som Barnens Vänner tagit fram och belyste vikten av att organisationen fortsatte arbetet med att implementera policyn i den löpande adoptionsverksamheten. Vid årets tillsyn har MFoF följt upp hur Barnens Vänner har arbetat vidare med implementeringen av antikorruptionspolicyn.

Barnens Vänner lämnar ut en pärm till de föräldrar som önskar adoptera genom organisationen. I denna pärm har de fäst sin antikorruptionspolicy längst fram. Organisationen informerar även föräldrar om antikorruptionspolicyn och vikten av att föräldrarna inte betalar till någon annan än organisationen. MFoF ser positivt på de åtgärder Barnens Vänner har tagit och uppmuntrar fortsatt arbete på detta område.

Samarbetsavtal

MFoF har, inför årets tillsyn, begärt in och granskat samtliga samarbetsavtal från adoptionsorganisationerna.

Barnens Vänner har ingen tydlig strategi för hur man upprättar avtal med utländska samarbetspartners. Man har dock heller inga samarbetspartners för tillfället. Organisationen har avtal med två organisationer i Taiwan. Med dessa har man undertecknat standardiserade avtal som tillhandahålls av organisationerna. Barnens Vänner anlitar även en tredje organisation, St. Lucy, men för detta samarbete finns inget undertecknat avtal. St. Lucy arbetar även med USA och tecknar inga avtal. Däremot finns en skrivelse, "Cooperation methods", som beskriver hur St. Lucy arbetar med adoptioner. Barnens Vänner menar att St. Lucy, liksom de övriga organisationerna, står under statlig översyn, vilket innebär att det inte är möjligt att ingå individuellt upprättade avtal. Det innebär också att risken för korruption är minimerad.

MFoF har inga synpunkter på förändringar eller förbättringar i denna del.

Jämställdhetsarbete

MFoF arbetar för ett jämlikt och jämställt föräldraskap. Som ett led i det arbetet har myndigheten lyft frågan hur adoptionsorganisationerna arbetar med jämställdhet.

Barnens Vänner bedriver idag inte något strukturerat jämställdhetsarbete. Organisationen har heller inte några konkreta planer för jämställdhetsarbete i den interna verksamheten eller det internationella samarbetet.



MFoF vill uppmuntra Barnens Vänner att tydligare arbeta med jämställdhet, såväl på den egna arbetsplatsen som mot adoptivföräldrar. Myndigheten avser att löpande återkomma i denna fråga för att följa utvecklingen.

Stöd efter adoption

Eftersom MFoF har fått många frågor som gäller ansvar för stöd efter adoption har myndigheten valt att i år lyfta med samtliga adoptionsorganisationer, detta trots att stöd efter adoption normalt inte omfattas av tillsynen eftersom det inte avser förmedlingsverksamhet.

Barnens Vänner uppger att organisationen ser ett stort och ökande behov av stöd efter adoption till adopterade och deras närstående. Organisationen uppger dock att man inte har några planer på att själva börja arbeta med stöd efter adoption. Barnens Vänner anser att det är en uppgift som kommunerna har ett ansvar att sköta, varför det vore bäst om det hanterades den vägen.

Även om Barnens Vänner inte har för avsikt att arbeta med stöd efter adoption, vill MFoF utifrån rådande läge MFoF framföra följande. Den lagstadgade skyldigheten att erbjuda stöd efter adoption åvilar kommunerna. Det finns förvisso inget i lagstiftningen som hindrar en adoptionsorganisation att bedriva stöd efter adoption mot betalning. Det är dock mycket avgörande att denna verksamhet inte påverkar förtroendet för den huvudsakliga adoptionsverksamheten. Adoptionsorganisationen bör i ett sådant fall därför vara mycket omdömesgilla och transparenta när det gäller hur verksamheten bedrivs och finansieras. MFoF anser att det inte är lämpligt att en eventuell verksamhet avseende stöd efter adoption finansieras, varken direkt eller indirekt, genom adoptionsavgiften.